

Torah from Around the World

*De Eeuwige zal macht aan zijn volk verlenen,
de Eeuwige zal zijn volk zegenen met vrede.*

Tehilliem 29:11

Sjabbat Wajera, 16 november 2024/ 15 chesjwan 5785

Genesis/Beresjiet 21: 22- 22: 24; Tanach blz. 38-41.

Haftara: Jirmeja 19: 1-13, 20: 7-13; Tanach blz. 956/957-958.

Vertaler: Eddy Robles

Coördinatie: Harry Polak

Commentaar: ***rabbin Lord Jonathan Sacks z.l., o.a. opperrabbin Verenigde Hebreeuwse
Congregatie van het Gemenebest***

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Use the link to read or listen to the original text in English.

Om de ruimte tussen ons te zegenen?

Er schuilt een mysterie in het hart van het Bijbelse verhaal over Abraham en het heeft immense implicaties voor ons begrip van het Jodendom.

Wie was Abraham en waarom werd hij gekozen? Het antwoord is verre van voor de hand liggend. Nergens wordt hij, zoals Noah, beschreven als "een rechtvaardig man, volmaakt in zijn generaties" (Gen. 6:9). We hebben geen portret van hem, zoals de jonge Mozes, die fysiek tussenbeide kwam in conflicten als protest tegen onrecht. Hij was geen soldaat zoals David of een visionair zoals Jesaja. Slechts op één plaats, aan het begin van onze parasja, zegt de Tora waarom God hem uitkoos:

Toen zei de Heer: "Zal ik voor Abraham verbergen wat ik ga doen? Abraham staat op het punt een groot en machtig volk te worden, en door hem zullen alle volken op aarde gezegend worden. Want ik heb hem gekozen, zodat hij zijn kinderen en zijn huis na hem zal leiden om de weg van de Heer te houden door te doen wat juist en rechtvaardig is, zodat de Heer voor Abraham kan bewerkstelligen wat Hij voor hem heeft gezegd."

"De eeuwige dacht: Waarom zou ik voor Avraham geheimhouden wat ik van plan ben? Uit Avraham zal immers een groot en machtig volk voortkomen, en alle volken op aarde zullen wensen zo gezegend te worden als hij. Want ik heb hem uitgekozen, hij moet zijn zonen en zijn verdere nakomelingen voorhouden de weg te volgen die ik wijs, door rechtvaardig en goed te handelen. Alleen dan zal ik verwezenlijken wat ik Avraham heb toegezegd."
(Genesis 18: 17-19)

Abraham werd gekozen om vader te worden. Abrahams oorspronkelijke naam, Av ram, betekent inderdaad "machtige vader", en zijn uitgebreide naam, Avraham, betekent "vader van vele volken".

Zodra we dit opmerken, herinneren we ons dat de eerste persoon in de geschiedenis die een eigenaam kreeg, Chava, Eva was, omdat, zei Adam, "zij is de moeder van alle levenden geworden." (Genesis 3:20). Merk op dat moederschap al lang vóór het vaderschap in de Tora onder de aandacht wordt gebracht (twintig generaties om precies te zijn, tien van Adam tot Noah en tien van Noah tot Abraham). De reden is dat moederschap een biologisch fenomeen is. Het is gebruikelijk bij bijna alle vormen van geavanceerd leven. Vaderschap is een cultureel fenomeen. Er is weinig in de biologie dat paarbinding, monogamie en trouw in het huwelijk ondersteunt, en nog minder dat mannen verbindt met hun nakomelingen. Daarom heeft vaderschap altijd versterking nodig van de morele code die in een samenleving van kracht is. Als dat ontbreekt, vallen gezinnen inderdaad heel snel uiteen, waarbij de last overweldigend door de verlaten moeder wordt gedragen.

Deze nadruk op ouderschap – moederschap in het geval van Eva, vaderschap in dat van Abraham – is absoluut centraal in de Joodse spiritualiteit, omdat wat het Abrahamitische monotheïsme in de wereld bracht niet alleen een wiskundige reductie was van het aantal goden van velen tot één. De God van Israël is niet in de eerste plaats de God van de wetenschappers die het universum in beweging zetten met de oerknal. Het is niet de God van de filosofen, wiens noodzakelijke bestaan onze onvoorspelbaarheid onderbouwt. Noch is het de God van de mystici, de *Ein Sof*, de oneindigheid die onze eindigheid omlijst. De God van Israël is de God die van ons houdt en voor ons zorgt zoals een ouder van een kind houdt en voor hem zorgt.

Soms wordt God beschreven als onze vader:

"Hebben wij niet allemaal dezelfde vader, heeft niet één en dezelfde God ons geschapen?"
(Malachi 2:10)

Soms, vooral in de laatste hoofdstukken van het boek Jesaja, wordt God beschreven als een moeder: "Zoals een moeder haar zoon troost, zo zal ik jullie troosten." (Jes. 66:13) "Maar kan een vrouw haar zuigeling vergeten of harteloos zijn tegen het kind dat zij droeg? Zelfs al zou zij het vergeten, ik vergeet jou nooit." (Jes. 49:15) Het primaire kenmerk van God, vooral wanneer de vier-letterige naam *Hasjeem* wordt gebruikt, is mededogen, het Hebreeuwse woord daarvoor, *rachamim*, komt van het woord *rechem*, wat 'een baarmoeder' betekent.

Zo is onze relatie met God nauw verbonden met onze relatie met onze ouders, en ons begrip van God wordt verdiept als we de zegen van kinderen hebben gehad (ik houd van de

opmerking van een jonge Amerikaans-Joodse moeder: "Nu ik ouder ben geworden, merk ik dat ik me veel beter kan verhouden tot God: nu weet ik hoe het is om iets te creëren dat je niet kunt beheersen").

Dit alles maakt het verhaal van Abraham om twee redenen erg moeilijk te begrijpen. De eerste is dat Abraham de zoon was die door God werd verteld zijn vader te verlaten:

"Ga - uit uw land, uw geboorteplaats en het huis van uw vader..."

(Genesis 12:1)

De tweede is dat Abraham de vader was die door God werd opgedragen zijn zoon te offeren: Toen zei God: "Roep je zoon, je enige, van wie je zoveel houdt, Jitschak, en ga met hem naar het gebied waarin de Moria ligt. Daar moet je hem offeren op een berg die ik je wijzen zal."

(Genesis 22:2)

Hoe kan dit logisch zijn? Het is al moeilijk genoeg om te begrijpen dat God dit van iemand eist. En hoeveel te meer als je bedenkt dat God Abraham specifiek heeft uitgekozen om een rolmodel te worden van de ouder-kind-, vader-zoon-relatie.

De Tora leert ons iets fundamenteels en tegenintuïtiefs. *Er moet scheiding zijn voordat er verbinding kan zijn.* We moeten de ruimte hebben om onszelf te zijn als we goede kinderen voor onze ouders willen zijn, en we moeten onze kinderen de ruimte geven om zichzelf te zijn als we goede ouders willen zijn.

Ik betoogde vorige week dat Abraham in feite een reis voortzette die zijn vader Terach al was begonnen. Het vergt echter een zekere volwassenheid van onze kant voordat we dit beseffen, aangezien onze eerste lezing van het verhaal lijkt te suggereren dat Abraham op het punt stond om aan een reis te beginnen die compleet nieuw was. Abraham was, in de beroemde *midrasj*-traditie, de beeldenstormer die met een hamer de afgoden van zijn vader te lijf ging. Pas later in ons leven beseffen we ten volle dat er, ondanks onze adolescentie rebellie, meer van onze ouders in ons zit dan we dachten toen we jong waren. Maar voordat we dit kunnen waarderen, moet er een daad van scheiding plaatsvinden.

Zo ook in het geval van de Binding van Jitschak. Ik heb lang betoogd dat het punt van het verhaal niet is dat Abraham genoeg van God hield om zijn zoon te offeren, maar eerder dat God Abraham leerde dat we onze kinderen niet bezitten, hoezeer we ook van ze houden. Het eerste menselijke kind werd Kaïn genoemd omdat zijn moeder Eva zei: "Met de hulp van de Eeuwige heb ik een man verworven [*kaniti*]" (Genesis 4:1). Wanneer ouders denken dat ze hun kind bezitten, is het resultaat vaak tragisch.

Eerst scheiden, dan samenvoegen. Eerst individualiseren, dan relateren. Dat is een van de fundamenteën van de Joodse spiritualiteit. Wij zijn niet God. God is niet wij. Het is de helderheid van de grenzen tussen hemel en aarde die ons in staat stelt een gezonde relatie met God te hebben. Het is waar dat de Joodse mystiek spreekt over *bittul ha-yesh*, de volledige tenietdoening van het zelf in het alomvattende oneindige licht van God, maar dat is niet de normatieve hoofdstroom van de Joodse spiritualiteit. Wat zo opvallend is aan de helden en heldinnen van de Hebreeuwse Bijbel is dat ze zichzelf blijven als ze met God spreken. God overweldigt ons niet. Dat is het principe dat de Kabbalisten *tzimtzum* noemden, Gods zelfbeperking. God maakt ruimte voor ons om onszelf te zijn.

Abraham moest zich losmaken van zijn vader voordat hij, en wij, konden begrijpen hoeveel hij zijn vader verschuldigd was. Hij moest zich losmaken van zijn zoon zodat Jitschak Jitschak

kon zijn en niet gewoon een kloon van Abraham. Rabbi Menahem Mendel, de Rebbe van Kotzk, verwoordde dit op onnavolgbare wijze. Hij zei:

"Als ik ik ben omdat ik ik ben, en jij bent jij omdat jij jij bent, dan ben ik ik en ben jij jij. Maar als ik ik ben omdat jij jij bent, en jij bent jij omdat ik ik ben, dan ben ik niet ik en ben jij niet jij!"

God houdt van ons zoals een ouder van een kind houdt – maar een ouder die echt van zijn kind houdt, maakt ruimte voor het kind om zijn eigen identiteit te ontwikkelen. Het is de ruimte die we voor elkaar creëren die ervoor zorgt dat liefde als zonlicht is voor een bloem, en niet als een boom voor de planten die eronder groeien. De rol van liefde, menselijk en goddelijk, is, in de mooie zin van de Ierse dichter John O'Donohue, "om de ruimte tussen ons te zegenen".